

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จะเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของพฤติกรรม
2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของพฤติกรรม

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์แสดงออกทั้งหมด อาจมองเห็นได้ง่าย เช่น การเดิน การพูด การเขียน และสิ่งที่มองเห็นได้ยากหรือมองไม่เห็น เช่น การฟัง การจำ และการคิดหาเหตุผล

หลักในการศึกษาพฤติกรรม มีดังนี้

1. พฤติกรรมทุกชนิดจะต้องมีสาเหตุ
2. พฤติกรรมที่เหมือนกัน อาจมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน
3. พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่จำเป็นจะต้องเกิดมาจากสาเหตุแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดขึ้นมาจากสาเหตุหลายอย่างก็ได้

จากการศึกษาค้นคว้าและทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ นักจิตวิทยาส่วนมากได้สรุปสอดคล้องตรงกันว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าเพศใดหรือวัยใด ย่อมมีพฤติกรรมต่าง ๆ กัน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากพันธุกรรม การสั่งสอน อบรม และสภาพแวดล้อมของบุคคล

แต่เนื่องจากผู้วิจัย ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังเหนือ โดยกำหนดขอบข่ายเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพครอบครัว โรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์โดยเน้นสภาพทางสังคม หรือกลุ่มชนเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรม โดยย้ำให้เห็นว่า การที่จะศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์

ให้เข้าใจนั้น ควรศึกษาบุคคลในกลุ่มที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์มักมีความหมายต่อสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ในระดับสภาพต่าง ๆ ในที่นี้ ได้นำเสนอทฤษฎีของ Adler ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่อในด้านสังคมวิทยามากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ

Adler (อ้างใน จันทมาศ ชื่นบุญและคณะ, 2515, หน้า 232.) นักสังคมสังเคราะห์ชาวเวียนนา เป็นผู้ที่เน้นเกี่ยวกับเรื่องการเข้าใจบุคคลโดยวิธีการศึกษาต่าง ๆ ทางจิตวิทยา เขาเชื่อว่าพฤติกรรมนั้นเกิดจากการที่บุคคลรับรู้ และแปลความหมายจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเขาจะย้ำในเรื่องความสัมพันธ์ของพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติของมนุษย์นั้น มีอิสระที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใด ๆ ก็ได้ มนุษย์ไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเสมอไป Adler เชื่อว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับเขาเหล่านั้น และกิจกรรมของบุคคลก็จะออกมาในลักษณะที่มีแนวโน้มไปสู่จุดประสงค์ที่บุคคลตั้งไว้สำหรับตนเอง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม พฤติกรรมจะมีความหมายก็ต่อเมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมเท่านั้น ตัวอย่างเช่นการเข้าใจพฤติกรรมของเด็กนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาจากสังคมที่เด็กอยู่ เช่น บ้าน โรงเรียน หรือเมื่อรวมกลุ่มเพื่อนฝูง Adler มีความเห็นว่า การที่เราจะทราบว่าคุณคิดอย่างไรนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่อีกส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับจารีต ขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ของแต่ละสังคม และการเข้าใจบุคคลจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้เข้าถึงความสัมพันธ์ของสังคมที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของเขาแต่ละบุคคลเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่เราถือว่าเป็นความดี ความยุติธรรม หรือค่านิยมอะไรก็ตามที่เป็นหลักประพฤติปฏิบัติของบุคคลนั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่าการที่บุคคลได้ทำตามหน้าที่ของตนในสังคมหนึ่ง ๆ ที่กำหนดให้เท่านั้น และถ้าผู้ใดปฏิบัติตามกฎดังกล่าว ก็จะเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เป็นต้น Adler มีความเห็นว่า บุคคลจะดีหรือเลวนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของสังคมที่เขาอาศัยอยู่มิใช่เกิดจากแรงขับทางเพศอย่างที่ Freud กล่าวเอาไว้

นอกจากนี้ เขาได้เน้นถึงความสำคัญของบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) ของแต่ละคนเขาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจ ค่านิยม ความสนใจ และความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน และพฤติกรรมของบุคคลนี้จะแสดงให้เห็นถึงการมองโลกที่แตกต่างกัน โดยมีวิถีชีวิตที่ต่างกัน (different styles of life) ตัวอย่างเช่น เด็กที่สนใจในเรื่องการไฝหาคำความรู้จะมีวิถีการ ดำรงชีวิตแตกต่างไปกว่าเด็กที่สนใจแต่ในด้านกีฬา ดังนั้น การกระทำทุกอย่างของทั้งคู่จะดำเนินไปแตกต่าง

กันตามวิถีชีวิตที่เขาเลือก Adler เชื่อว่าพฤติกรรมที่ต่างกันของบุคคล สามารถจะอธิบายได้จากความแตกต่างของวิถีชีวิตเขามองพฤติกรรมของมนุษย์ว่าจะไผ่หา และมีการสนองตอบต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตนเท่านั้น จะไม่สนใจกับสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากวิถีชีวิตของตนเลย

วิถีชีวิตของบุคคล Adler เชื่อว่า จะมีกรพัฒนาตั้งแต่เด็กจนอายุราว 4 หรือ 5 ขวบ และจากนั้นเป็นต้นมาประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกิดต่อเนื่องกันจะค่อย ๆ เข้ามาผสมผสานกันจนกระทั่งกลายเป็นบุคลิกภาพขึ้น

นอกจากนี้ ในด้านพัฒนาการของเด็กนั้น Adler เชื่อว่า การเข้าใจบุคคลจะต้องเข้าใจจากการมองโลกในแง่ของบุคคลเท่านั้น มิใช่จากในแง่ของความเป็นจริงที่ปรากฏ กล่าวคือ ถ้าเราจะศึกษาเด็กเราจะต้องทำความรู้จักกับโลกในความเข้าใจของเด็ก ตลอดจนถึงความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ต่าง ๆ ในแง่ของเด็กผู้นั้น มิใช่จากทัศนะของผู้ใหญ่ เขาเชื่อว่าการกระทำทุกชนิดของเด็กจะมีความหมายสำหรับเด็กนั้นโดยตรง จะไม่มีทางเข้าใจเด็กถ้าศึกษาเด็กจากทฤษฎีที่ผู้ใหญ่ตั้งขึ้น เนื่องจากการรับรู้และความเข้าใจของเด็กนั้น จะเป็นคนละชนิดกับการรับรู้และความเข้าใจของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก ลักษณะการมองเด็กในแง่ของแอดเลอร์เรียกว่าเป็นการมองจาก Phenomenological Field กล่าวคือ การเข้าใจบุคคลจากมองโลกในแง่ที่เขามีประสบการณ์ ขณะนั้น ทฤษฎีของ Adler ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญในการตีความหมายของประสบการณ์ ซึ่งไม่เหมือนกันของบุคคลแต่ละคน

Adler กล่าวถึงวิธีเข้าใจเด็กที่มีปัญหา ว่า สิ่งแรกที่จะต้องกระทำคือ ดูที่จุดมุ่งหมายของชีวิตเด็กคนนั้น Dreikurs นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งมีความเห็นว่าจุดมุ่งหมาย อาจเป็นไปในลักษณะที่ Active หรือ Passive ก็ได้ และวิธีการที่จะใช้เพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายนี้อาจเป็นได้ทั้งในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย เขาเชื่อว่าแบบแผนวิชาการใดที่เด็กจะนำมาใช้นั้น จะกำเนิดตั้งแต่ในระยะช่วงชีวิตเด็กแรกเกิดและจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปได้ หรือที่เรียกว่า วิถีชีวิต

Dreikurs ได้แบ่งแยกลักษณะของพฤติกรรมออกเป็น 4 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

1. Active – Constructive มักจะมีลักษณะที่เด่นสังเกตได้ง่ายในห้องเรียน จุดมุ่งหมายของเด็กจำพวกนี้จะเป็นเรื่องความต้องการที่จะประสบความสำเร็จต่าง ๆ
2. Active – Destructive จะมีลักษณะที่ส่อไปในรูปของคนเกะกะเกร หรือเป็นตัวตลกของเพื่อน ๆ

3. Passive – Constructive คือเด็กที่เรียบร้อย มักได้รับความสนใจเพราะเป็นคนที่อ่อนน้อมง่าย

4. Passive – Destructive คือเด็กชนิดที่เรียกว่า เกียจคร้าน มักไม่มีใครทำประโยชน์กับผู้ใด

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีของ Adler ถือว่าจิตสำนึก(Consciousness) เป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ เขามีความเห็นว่าคุณคนทุกคนรู้ตัวในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ รู้ตน หมายถึง การรู้เหตุและผลของการกระทำของตนเอง รู้ถึงปมด้อย และจุดมุ่งหมายที่ตนจะต้องการเอาชนะจุดอ่อนนั้น และการพยายามที่จะเอาชนะจุดอ่อนนี้เองเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในอันที่จะผลักดันให้บุคคลก้าวจากการพัฒนาการไปแต่ละช่วง โดยไม่หยุดยั้งตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นสุดชีวิต และเขายังเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสังคมสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางบุคลิกภาพของเด็กมาก การเข้าใจเด็กจะต้องเข้าใจโลกของเด็กซึ่งจะต้องรวมถึงวงสังคมของเด็กทั้งภายในครอบครัวและในหมู่เพื่อนฝูง ซึ่งเน้นในเรื่องสังคมมาก และมีความเห็นว่า เด็กจะดีหรือเลวอยู่ที่การมองสังคมที่เขาอาศัยอยู่นั่นเอง

ทฤษฎีทางพฤติกรรม (Behaviorist Theories) เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา พฤติกรรมที่เราอาจสังเกตได้ นักจิตวิทยาที่สำคัญได้แก่ Pavlov Skinner Watson และ Bandura พวกเขามีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กเป็นผลของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเสนอและสนองตอบระหว่างอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และได้ย้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการสนองตอบว่าเป็นต้นเหตุทำให้เกิดพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทางพฤติกรรมของบุคคล จะเนื่องมาจากการที่บุคคลผู้นั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่น

เนื่องจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Factors causing undesirable behaviors) ผู้วิจัยศึกษาจากความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรช่วงวัยรุ่น ซึ่งมีอายุระหว่าง 14-16 ปี และกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จึงนำพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นและลักษณะโดยทั่วไปที่มีผู้ให้ความหมายและกล่าวถึง ดังนี้

Hall (อ้างในพรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 15.) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน

ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของการศึกษาทางจิตวิทยาวัยรุ่น เขาเป็นบุคคลแรกที่พยายามจัดการศึกษาเรื่องของวัยรุ่นโดยวิธีการวิทยาศาสตร์ คือ การมองเหตุผล โดยอาศัยองค์ประกอบทางด้านต่าง ๆ ในการอธิบายพฤติกรรมวัยรุ่น ซึ่งเขาเปรียบวัยรุ่น คือ วยแห่งพายุบุแคม (Storm and Stress) หมายถึง ความไม่สงบ ไม่หยุดนิ่ง

Erikson (1963, อ้างใน พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 75) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งให้ความสำคัญของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางจิตใจที่มีผลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์ เขากล่าวถึงพัฒนาการของมนุษย์ในช่วงวัย 12-18 ปี ว่าเป็นช่วงวัยที่สามารถหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ (Identity) และมีลักษณะของความปรารถนาที่จะเป็นเหมือนผู้หนึ่งผู้ใดในสังคม (Identification) ซึ่งหมายถึงขบวนการของการเลือกคุณลักษณะบางอย่างของผู้อื่นมาใช้เป็นลักษณะของตนเอง และส่วนใหญ่ตัวแบบคือพ่อแม่และญาติพี่น้องในบ้าน หรือจากครูอาจารย์ในโรงเรียน การลอกเลียนแบบนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะทางดีเสมอไป เด็กวัยรุ่นที่ได้รับประสบการณ์ที่รุนแรง โหดร้ายในชีวิต อาจจะรับเอาคุณสมบัติที่แข็งแกร่ง ก้าวร้าว รุนแรงมาได้ เด็กวัยนี้จะเริ่มต้องการคนที่เข้าใจเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึก ต้องการแสดงให้เห็นพ่อแม่เห็นว่าเขา พึ่งพิงตนเองได้ และจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง อุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้นั้น คือ การที่ยังต้องอาศัยเงินของพ่อแม่ การไม่มีอิสรภาพทางการใช้จ่าย จึงทำให้เกิดความคับข้องใจ

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539, หน้า 53) กล่าวถึงลักษณะทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น ดังนี้

1. อารมณ์อ่อนไหวง่าย ลักษณะทางอารมณ์ที่อ่อนไหวง่ายนี้ มีความสัมพันธ์กับการให้ความสนใจทางการเรียน การอ่าน การฟังบทเพลง บทกลอน บทกวี ที่รำพันถึงความรัก ความผิดหวัง ความเศร้าโศกเสียใจ ซึ่งเด็กอาจมีหรือไม่มีประสบการณ์ตรงก็ได้ เพราะเด็กวัยนี้มีจินตนาการมาก เด็กสามารถคิด และมีอารมณ์คล้อยตามสิ่งที่ได้ฟัง ได้อ่าน ได้พบเห็นและสามารถบรรยายอารมณ์ดังกล่าวตามจินตนาการของตนเองได้เป็นอย่างดี
2. อารมณ์รุนแรง อารมณ์รุนแรงของเด็กวัยรุ่นทำให้ชอบทำอะไรบ้าบิ่น เสี่ยงภัยไม่กลัวอันตราย บางครั้งทำแบบไม่คิดหน้าคิดหลังแล้วจะมารู้สึกผิดในภายหลังเสมอ ส่วนใหญ่พฤติกรรมรุนแรงเหล่านี้มักเกิดเมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เด็กต้องการพิสูจน์ให้เห็นถึงความรักเพื่อน ต้องการแสดงความสามัคคีกัน มีความเห็นที่สอดคล้องกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยอมทำทุกอย่างเพื่อเพื่อนได้นอกจากนี้ เด็กวัยรุ่นยังมีความเชื่อมั่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรุนแรง เช่น ความเชื่อในศาสนา ความเชื่อในคุณความดีของบุคคลที่ตนรักและผูกพัน
3. อารมณ์ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงง่าย เดียวรัก เดียวโกรธ กระสับกระส่าย อยู่ไม่สุข มีความกระตือรือร้น อยากทำโน่นทำนี่ตลอดเวลา และหากทำได้สำเร็จก็จะดีใจ แต่หากทำไม่สำเร็จก็จะเสียใจ โกรธตัวเอง ลงโทษตัวเอง เกิดความท้อแท้หมดหวังได้ง่าย

4. อารมณ์ค้าง ความเครียด ความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ไม่สามารถขจัดให้หายในเวลาอันสั้นได้ เด็กวัยรุ่นมักหมกมุ่นกับปัญหาต่าง ๆ ที่ตนสับสนและแก้ไม่ได้ หรือไม่ได้รับความเข้าใจจากผู้ใหญ่ เช่น บางครั้งเด็กอาจมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้มีอารมณ์หงุดหงิด เมื่อไปโรงเรียนไม่ตั้งใจเรียน ขาดสมาธิในการเรียน ในทางกลับกันบางครั้งมีปัญหาเกี่ยวกับครูอาจารย์ที่โรงเรียน หรือกับเพื่อนนักเรียนในห้อง เมื่อกลับมาบ้านก็มักจะมีอารมณ์เสียได้ง่าย เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับคนในบ้าน บางครั้งเด็กใช้วิธีการเก็บตัวอยู่ในห้องส่วนตัว ไม่ต้องการให้ใครเข้ามาซักถาม จนกว่าจะรู้สึกสบายใจเอง ซึ่งพ่อแม่จำเป็นต้องเข้าใจและไม่พยายามรบกวนเข้าชี้เมื่อเขายังไม่ต้องการพูดกับใคร ควรพยายามหาโอกาสชี้แจงให้เห็นถึงความจำเป็นในการควบคุมรักษาอารมณ์ให้ได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ ต่อไป

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530, หน้า 40) กล่าวถึงลักษณะวัยแรกรุ่น (12-15 ปี) ว่าวัยนี้มีอารมณ์รุนแรง เปลี่ยนแปลงง่ายและรวดเร็ว เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น (16-25 ปี) อารมณ์จะรุนแรงขึ้น ตอนปลายวัยจะเริ่มละทิ้งลักษณะนิสัย ความรู้สึกนึกคิดเปลี่ยนไปเป็นลักษณะผู้ใหญ่ ลดความรุนแรงรอบคอบขึ้น

Rogers (1973 อ้างใน ปรานี รามสูต. 2528 หน้า 75) กล่าวถึงเด็กวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง มีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา การแสดงออกทางอารมณ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ง่ายและเปลี่ยนแปลงเร็ว

ปรานี รามสูต (2528 หน้า 43) ได้กล่าวถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยนิวยอร์กว่า ได้มีการให้นักศึกษาที่เรียนจิตวิทยาให้คำจำกัดความของวัยรุ่น นักศึกษาได้ให้คำจำกัดความร่วมกันว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เปิดเผย หิวกระหาย แสวงหา ผสมปนเปหลายแบบอย่าง สับสน เจ้าอารมณ์ สีวมน่ารังเกียจ วาจาก้าวร้าว สุขภาพดี มีความคับข้องใจ กระตือรือร้นและรักสนุก

กล่าวโดยสรุปแล้ว วัยรุ่น คือ ช่วงระยะของบุคคลที่อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นช่วงวัยสำคัญที่สุดของชีวิต เพราะจะต้องก้าวจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา หรือเป็นภาวะการเจริญเติบโต ทั้งในทางชีววิทยา สรีรวิทยา และจิตวิทยา การเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นจึงเป็นช่วงการพัฒนาที่ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันเด็กในวัยนี้จำเป็นต้องทำความรู้จักและเข้าใจเด็กในวัยนี้เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันน้อยลง

สาเหตุของพฤติกรรมของเด็กนั้น สืบเนื่องมาจากความต้องการ 2 ประเภท คือ

1. ความต้องการทางกาย หรือความต้องการทางสรีรวิทยา ความต้องการประเภทนี้เป็นสิ่งจำเป็นของการมีชีวิตอยู่ เช่น ความต้องการอาหารเพื่อบรรเทาความหิว ความกระหาย ความต้องการอากาศสำหรับหายใจ ความต้องการออกกำลังกาย ความต้องการขับถ่ายของเสีย เป็นต้น

2. ความต้องการทางสังคม ถ้าหากพฤติกรรมของเด็กมีสาเหตุมาจากความต้องการ แต่เพียงอย่างเดียว การเข้าใจพฤติกรรมของเด็กก็คงจะง่ายเข้า เพราะมีสาเหตุจำกัดและมองเห็นได้ชัด แต่เนื่องจากมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม เด็กจึงมีความต้องการทางสังคมเกิดขึ้น เช่น ต้องการความสำเร็จ ต้องการความรัก ต้องการให้คนอื่นยกย่องและยอมรับนับถือ ต้องการเป็นอิสระ และอื่น ๆ

ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมานั้น โดยทั่วไปถ้าเป็นพฤติกรรมที่ปกติก็ไม่มีอะไรที่จะต้องตกใจ แต่ที่จะต้องเอาใจใส่หมายถึง พฤติกรรมที่ผิดปกติ ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกและเห็นได้ชัดมีดังต่อไปนี้

1. ขาดเสถียรภาพในทางอารมณ์ ทำอะไรก็กินขอบเขตเพราะเด็กขาดความยังคิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือ มีอารมณ์วู่วาม ซึ่งเป็นเครื่องหมายของการไม่บรรลุวุฒิภาวะในทางอารมณ์

2. ทำอะไรเป็นเด็ก มีความอวดดี

3. ทำอะไรอยากได้น้ำ อยากเด่น มีความโอ้อวด การทำอะไรอยากเด่นหรืออยากได้น้ำ ต้องการเป็นคนเก่ง เป็นความต้องการทางจิตใจ บางครั้งต้องยอมให้ได้แสดงออกอย่างเต็มที่

4. ชอบแสดงออกมาเหมือนผู้ใหญ่ เลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่

5. ยืนยันและอ้างสิทธิ์บางสิ่งบางอย่าง เวลาผู้ใหญ่ห้ามปรามหรือดุด่า มักจะอ้างสิทธิ์ต่าง ๆ นานา เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหรือกระทำตามใจตนเอง

6. มีความสนใจในร่างกายเป็นพิเศษ เช่น สนใจในความมองอาจ ความสวยงามของร่างกาย เป็นต้น

7. เด็กหญิงเจริญกว่าเด็กชาย ดังนั้น เด็กหญิงจึงมีความสนใจเพศตรงข้ามก่อน พฤติกรรมของเด็ก ย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับความเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ ตลอดถึงความปรารถนาของหัวใจ นอกจากนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมก็เป็นส่วนที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้นแก่เด็ก และ ส่วนประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กก็คือ ตัวบุคคล เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อนฝูง และ

ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เด็กได้ติดต่อสัมพันธ์ด้วย แม้แต่ตัวของเด็กเอง ก็ยังเป็นเหตุ เช่น เมื่อเด็กรู้สึกเกิดปมด้อย รู้สึกขาดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เห็นตัวเองไม่มีค่า ก็จะทำให้พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลงไป สาเหตุของพฤติกรรมมีมากมายหลายอย่าง แต่สิ่งที่อยู่เบื้องหลังการแสดงออกของมนุษย์ส่วนใหญ่นั้น ได้แก่ แรงขับภายในตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้าจากภายนอกมากกระตุ้นอวัยวะสัมผัส

ดังนั้น เราจะสังเกตเห็นได้ว่าวัยรุ่น เป็นวัยที่เต็มไปด้วยพฤติกรรมและกิจกรรมการแสดงออกมากมาย ทั้งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีสาเหตุแตกต่างกันหลายประการ จากคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ความสำคัญอย่างหนึ่งที่ควรศึกษา คือ พฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นตามความเห็นของสังคม ที่เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น มีสาเหตุหรือปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ของเด็กวัยรุ่นในแต่ละสังคม

2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Undesirable)

หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น พฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่จะทำให้เด็กปรับตัวต่อชีวิตภายนอกได้ยาก และการมีพฤติกรรมเช่นนั้น ทำให้เด็กขาดความสุขในขณะนั้นหรือในเวลาต่อมา และพฤติกรรมนั้นเป็นที่หนักใจหรือขัดต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมหรือสังคม

ปัญหาของเด็กวัยรุ่น แบ่งออกเป็นปัญหาที่แตกต่างกัน 2 ประการ คือ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในตัวของเด็กเอง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจ และอารมณ์ของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกังวล ขอบหลบหน้าผู้ใหญ่ ขอบอยู่คนเดียวเพื่อนั่งเพ้อฝัน ในเวลากลางคืนจะนอนไม่หลับ หรือเมื่อหลับแล้วก็ฝันร้าย ผวาตื่นตอนดึก และนอนไม่หลับอีกเป็นเวลานาน ความไม่สบายใจเหล่านี้ จะทำให้เด็กเกิดความทุกข์ และในที่สุดก็กลายเป็นเด็กเก็บตัว ถ้าไม่ได้รับความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจจากผู้ใหญ่ และไม่สามารถปรับตัวให้กลับสู่สภาพปกติได้ เด็กก็อาจเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีความสุข ไม่พอใจในชีวิตของตน และเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ อาจจะมีอาการของโรคประสาทหรือในรายที่ได้รับความกระทบกระเทือนรุนแรง อาจเป็นโรคจิตได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม หรือความประพฤติที่เป็นภัยต่อสังคม เช่น การเป็นเด็กดื้อ ไม่อยู่ในโอวาท โดยอ้างว่าเป็นวิถีทางประชาธิปไตย การลักขโมย การเล่นการพนัน การคลั่งนักร้อ่ง นักมวย การนำเอาหนังสือ และภาพอันไม่สมควรเข้ามาในโรงเรียน ตลอดจนการตั้งแก๊งค์อันธพาล ก่อความสงบของประชาชน การสมคบกันตีชิงวิ่งราว ชูกรรโชก และขโมยทรัพย์สินจากห้างร้าน

สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น (กรมสามัญศึกษา , 2530, อ้างใน ชาญชัย ชัยชนะ, 2536, หน้า1.) ได้ระบุสาเหตุไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. สภาพสังคม อันได้แก่ความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งในด้านค่านิยมต่าง ๆ เทคโนโลยีและวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เผยแพร่เข้ามา รวมทั้งสภาพทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบและแข่งขันกัน
2. สภาพครอบครัวที่เป็นปัญหา เช่น สภาพที่บิดามารดาต้องแยกกันอยู่ เนื่องจากความจำเป็นในด้านอาชีพ ความแตกร้างในครอบครัว การดิ้นรนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้บิดามารดาไม่มีเวลาที่จะอบรมป่มจิตใจแก่บุตรธิดา
3. สภาพในโรงเรียน โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน แต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนนักเรียนเป็นจำนวนมากทำให้ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนไม่ถ่องแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนจึงไม่มีผลเท่าที่ควร

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งมักปรากฏในหมู่นักเรียน อาทิเช่น

1. เด็กก้าวร้าว อาการที่แสดงออก ได้แก่

- ชอบก่อเรื่องทำความยุ่งยากกับผู้อื่น
- ต้องการแสดงออกในแบบฉบับของเขาคือต้องการอวดตัว
- ชอบตำหนิติเตียนและกล่าวโทษผู้อื่น
- ชอบทุบตีและรังแกเด็กอื่น
- ชอบทะเลาะวิวาท
- ชอบทำลายความสงบของชั้นเรียน และก่อกวนการสอนของครู
- มักจะชอบขโมยและพูดปด
- มักทำลายข้าวของที่เป็นทรัพย์สินส่วนตัว หรือส่วนรวมให้เสียหาย

สาเหตุที่อาจเป็นไปได้สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่

- บิดามารดาเข้มงวดกวดขัน เคร่งครัด หรือเจ้าระเบียบเกินไปทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่กล้าแสดงความรู้สึกเหล่านั้นก็มาแสดงกับเด็กอื่น
- บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ใจอ่อน รัก ตามใจ และปล่อยลูกจนเกินไปทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่แสดงความรู้สึกเหล่านั้นก็มาแสดงกับเด็กอื่น
- บิดามารดาซึ่งบางครั้งกวดขันลูกมากเกินไป บางครั้งก็ปล่อยลูกจนเหลือ

- ความรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา
- ไม่มีความสุขเนื่องจากความไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
- ความไม่ชอบหน้าครู
- ความรู้สึกในอารมณ์ที่คอยสงสัยและคิดว่าคนอื่นไม่เป็นมิตรที่ดีต่อตน

2. เด็กติดยาเสพติด

จากการศึกษาถึงเหตุของการเริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรก หรือสอบถามผู้ติดยาเสพติด มักได้รับคำตอบว่าถูกชักชวนบ้าง อยากทดลองดูว่าฤทธิ์เดชของมันเป็นอย่างไร ถูกหลอกลวงให้เสพ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง เพราะความคึกคะนองอยากเป็นคนเก่งกาจบ้าง ฯลฯ

อาจประมวลสาเหตุของการติดได้ว่า เนื่องจากสาเหตุ 4 ประการ

1. ติดเพราะยาซึ่งมีคุณสมบัติทำให้ติดเอง นั่นคือ เมื่อเสพยาเสพติดเข้าสู่ร่างกาย จะทำให้ผู้เคย เสพติดต้องเสพยาเสพติดนั้นซ้ำต่อไปเรื่อย ๆ ผู้เข้าไปคลุกคลีกับยาเสพติดแม้จะมีสุขภาพดี มีความตั้งใจแน่วแน่จะไม่ยอมให้ติด บางครั้งผู้นั้นก็อาจติดได้เช่นกัน
2. ติดเพราะสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นอิทธิพลที่สำคัญยิ่งในการผลักดันให้บุคคลใช้ยาเสพติด เป็นต้นว่า ในละแวกที่อยู่อาศัยมีแต่การค้ายาเสพติดอยู่รอบด้าน ในครอบครัวเดียวกันมีผู้ใช้ยาเสพติด เพื่อนนักเรียนร่วมห้อง ร่วมชั้นใช้ยาเสพติดกันเสมอ ๆ ดังนั้นจึงมักจะพบว่าเมื่อนักเรียนในชั้นเริ่มใช้ยาเสพติดไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม จำนวนผู้ใช้ยาเสพติดจะเพิ่มจำนวนขึ้นเสมอ
3. ติดเพราะจิตใจและร่างกายของผู้นั้น สาเหตุทางด้านจิตใจ นับเป็นสาเหตุของการใช้ยาเสพติดที่สำคัญยิ่งในบุคคลวัยรุ่นหรือเยาวชน ธรรมชาติของมนุษย์เราในระยะเติบโตจะมีความอยากรู้อยากเห็น ความอวดดี อยากทดลองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับสภาพจิตใจที่ถูกกล่อมเกลามาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ทำให้บางคนมีปฏิกิริยาได้ตอบ กลายเป็นเกรหัวดี๊อ ยิ่งว่าเหมือนยิ่งยุ เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองบิดามารดาและครูอาจารย์ในโรงเรียน บางครั้งจะพบว่านักเรียนบางคน ซึ่งเป็นเยาวชนหรือบุคคลวัยรุ่นจำพวกนี้ จะพยายามใช้ยาเสพติดทั้ง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้พร่ำสอนถึงโทษของยาเสพติด และทั้ง ๆ ที่แนะนำห้ามปรามแล้วก็ตาม ส่วนสาเหตุ ทางด้านร่างกายนั้นก็มีส่วนช่วยผลักดันให้ใช้ยาเสพติดได้บ้าง เช่น เจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่ไปหาแพทย์รับการรักษา แต่มีบุคคลอื่นแนะนำให้ใช้ยาเสพติดรักษาแทน กลุ่มชนบางพวก เช่น ในระหว่างชนชาวเขาหรือชาวไทยภูเขา ไม่มีการรักษาโรคแบบแผนปัจจุบัน มักนิยมสูบฝิ่นเพื่อบำบัดอาการเจ็บไข้ต่าง ๆ เป็นต้น

4. ติดเพราะเยาวชนเหล่านี้อยู่ในครอบครัว 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ครอบครัวที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มีเวลาให้บุตรหลานยุ่งเกี่ยวกับการงาน หรือครอบครัวที่มีการหย่าร้าง แยกกันอยู่หรือไม่เป็นตัวเป็นตน อยู่คนละทิศละทาง สิ่ง que แสดงออกมาในรูปเดียวกัน คือ เด็กขาดความอบอุ่น ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์ของบุคคลที่จะเป็นที่ปรึกษาได้ สิ่งเหล่านี้เยาวชนต้องการอย่างยิ่ง แต่เขาไม่ได้รับถึงแม้บางครอบครัวจะมีเงิน หรือสิ่งของให้ แต่ก็ไม่สามารถจะทดแทนกันได้ จึงต้องหาความรักนอกบ้าน ซึ่งการติดยาเสพติดเป็นวิธีการหาทางออกอย่างหนึ่งในอีกหลาย ๆ อย่าง

ประเภทที่ 2 ครอบครัวที่ให้ความรักแก่บุตรหลานมากเกินไป เยาวชนที่มาจากครอบครัวอย่างนี้ จะไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาข้อข้องใจของตนเองได้ เพราะทุกอย่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองทำให้ทั้งสิ้น การให้ความรักแก่บุตรหลานที่ผิด ซึ่งมีอันตรายอย่างยิ่ง เด็กถูกล้อว่ายังเป็นลูกแหงหรือทำอะไรไม่เป็นเลย โดยเฉพาะเด็กผู้ชายเป็นเรื่องการเสียศักดิ์ศรีอย่างยิ่ง แต่เยาวชนไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้กับบิดามารดาได้ ถึงแม้จะมีความกลัดกลุ้มใจพูดกันไม่เข้าใจ ซึ่งเข้าใจไปคนละอย่างซึ่งมีความขัดแย้งในใจ ไม่ทราบว่าจะใช้การแสดง ความเข้มแข็งออกโดยวิธีไหนก็หันไปลองใช้ยาเสพติด เมื่อติดแล้วมีความรู้สึกว่าตนเชื่อมั่นในตัวตนเองมากยิ่งขึ้นเป็นตัวของตัวเอง กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้เองโดยไม่ต้องมีใครมาสั่งหรือทำให้ ซึ่งจะทำให้เขาสบายใจและตั้งใจในรสของยาเสพติดอย่างยิ่ง

3. เด็กหนีเรียน

สภาพการณ์ทางบ้านและทางโรงเรียนที่เป็นภัยต่อจิตใจของเด็ก โดยมากมักเป็นเหตุให้เด็กหนีโรงเรียน เด็กหนีโรงเรียนได้แก่ เด็กที่มีสภาพเป็นนักเรียนแต่ไม่ไปโรงเรียนโดยปราศจากเหตุผลที่ชอบ และไม่ได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง การหนีโรงเรียนเป็นพฤติกรรมที่ขัดกับความต้องการของชุมชน จึงจัดอยู่ในพวกเกเรประเภทหนึ่ง แต่ยิ่งเบากว่าความเกเรชนิดอื่น เช่น การทำร้ายร่างกาย หรือทำลายข้าวของของคนอื่น ความเกเรของเด็กหนีโรงเรียน เป็นไปในรูปของการงดเว้นการกระทำตามหน้าที่ คือ ไม่ไปโรงเรียน ไม่ใช่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นแต่อย่างใด

สาเหตุสำคัญของเด็กที่หนีโรงเรียน ได้แก่

1. สภาพการณ์ทางโรงเรียน เด็กที่หนีโรงเรียนเป็นเด็กที่มีทัศนคติลบ (Negative) ต่อโรงเรียน คือเด็กรู้สึกไม่ชอบโรงเรียน อาจเป็นเพราะโรงเรียนสกปรกรกรุงรัง เบลาเปลี่ยว ห้องเรียนที่บ่เครื่องใช้ไม่สอยในการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ บริการต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดทำให้ไม่เพียงพอเท่าที่ควร เช่น อาหารจำหน่ายไม่พอเพียงกับจำนวนเด็ก สถานที่เล่นกีฬาจำกัด ห้องน้ำไม่เพียงพอห้องสมุดไม่มี เป็นต้น

นอกจากนี้ การหนีโรงเรียนยังเนื่องมาจากการที่เด็กทำภาระงานอะไร ๆ ของโรงเรียนไม่สำเร็จ (Failure) ไม่เคยมีความภูมิใจในผลงานที่ทำเสียเลย เช่น ทำเลขไม่ถูก ภาษาอังกฤษก็ทำไม่ได้ เล่นกีฬาก็ไม่ได้รับการยกย่อง ครูเลยไม่เคยเห็นคุณค่างานของตน ครั้นหันไปตีสนิทกับเพื่อนฝูง เพื่อนก็หน่ายหนี จะเห็นได้ว่าความต้องการทางอารมณ์ (Emotion Need) และทางสังคม (Social Need) ของเด็กไม่ได้รับการตอบสนอง ความผิดพลาดจากความล้มเหลวในการทำงานในชั้นเรียน และการที่เพื่อนฝูงห่างเหิน เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กท้อใจ และทำให้รู้สึกว่าเป็นโรงเรียนนั้น ๆ ไม่เห็นมีอะไรที่น่าชื่นชมยินดี ไม่น่าจะอยู่อย่างมีความสุขเสียเลย จึงอยากหลบไปเสียให้พ้นจากสถานการณ์ทำให้เขาเกิดความรู้สึกคับข้องใจ นั่นคือ การหนีโรงเรียน

2. สภาพการณ์ทางบ้าน เด็กหนีโรงเรียนมักเป็นเด็กที่ไม่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เหตุอันเนื่องมาจากการปกครองไม่ดีภายในบ้าน เช่น พ่อแม่ตามใจจนเกินไป เป็นหลานคนโปรดของย่าหรือยาย ที่พ่อแม่ไปแต่ดั่งไม่ได้ หรือเป็นเด็กที่พ่อแม่ใช้การปกครองที่เข้มงวด มีการเขียนตีจนกลายเป็นเด็กที่เรียกว่า "ด้านไม้" มีปฏิกิริยาต่อต้านเกิดขึ้น เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว จะไม่เพียงแต่หนีโรงเรียนอย่างเดียว อาจมีพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมอย่างอื่นตามมาด้วย

สภาพการณ์ทางบ้านที่ทำให้เด็กหนีโรงเรียนได้แก่

1. ครอบครัวที่ย้ายที่อยู่บ่อย ๆ
2. แม่ออกไปทำงานนอกบ้าน
3. บ้านแตก หรือ Broken Home เช่น พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะกันบ่อย ๆ หรือหย่าร้างกัน พ่อมีภรรยาหลายคน
4. เด็กไม่ได้อยู่กับแม่ในวัย 1-5 ขวบ
5. เป็นบุตรคนหัวปีหรือบุตรคนเดียวในครอบครัว

เด็กที่อยู่ในสภาพการณ์ทางบ้าน มีลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นเด็กที่รำเหวขาดสิ่งยึดเหนี่ยว พึ่งพาเพื่อความปลอดภัย ขาดความสุข ไม่มีอะไรน่าอภิรมย์ชมชื่นภายในบ้านเสียเลย เป็นเด็กที่มีความคับข้องใจตลอดเวลา มีความรู้สึกชิงชังเคียดแค้นสังคม เห็นสังคมเป็นศัตรู และสังคมของเขาก็คือโรงเรียน จึงต้องหลบหลีกไปเสียให้พ้น คือการหนีโรงเรียน

เกี่ยวกับเรื่องนี้ กฎกระทรวงศึกษาธิการ (2515) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 บัญญัติไว้ว่า การประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ของนักเรียนหรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ การประพฤติตนดังต่อไปนี้

1. ประพฤติส่อไปในทางเกเร หรือเที่ยวเร่ร่อนไปในที่สาธารณะ
2. มั่วสุมและก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ชาวบ้านและผู้สัญจรไปมา
3. ขอดทาน หรือกระทำการส่อไปในทางขอดทาน
4. เล่นการพนันหรือมั่วสุมในการพนัน
5. เสพสุรา สูบบุหรี่ หรือเสพยาเสพติดให้โทษ หรือของมีนเมาอย่างอื่น หรือเข้าไปในสถานที่จำหน่ายสุรา เพื่อเสพ หรือซื้อสุรา
6. เข้าไปในโรงรับจำนำ สถานบริการ หรือสถานการค้าประเวณี เว้นแต่เป็นผู้อยู่อาศัย
7. ประพฤติตนทำนองซู้สาวในที่สาธารณะ
8. ไม่เรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยประถมศึกษา
9. เที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน ระหว่างเวลา 22.00 น. - 04.00 น. ของวันรุ่งขึ้น เว้นแต่ไปกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในวัยรุ่นนั้น ถ้าครูไม่เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และวิธีแก้ไข ผลเสียก็อาจเกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ ซึ่งนั่นก็คือเด็กอาจมีพฤติกรรมหรืออาการที่ติดตัวไปจนออกจากโรงเรียน และพฤติกรรมนั้นอาจไปสร้างปัญหาขึ้นภายนอกโรงเรียน ปัญหานั้นก็จะกลายเป็นปัญหาสังคมที่พอกพูนกันเรื่อย ๆ ดังนั้น ผู้ที่เป็นครูซึ่งรับผิดชอบกับตัวเด็กโดยตรง ควรจะเข้าใจและรู้ถึงวิธีการในการแก้ปัญหาของเด็กวัยรุ่นเป็นการแก้ปัญหาทางอ้อม และช่วยเหลือเด็กให้ประพฤติตัวได้ถูกต้องมีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ไม่เกิดปัญหากับตัวเองและสร้างปัญหาให้กับคนอื่นได้

กล่าวโดยสรุป การที่เด็กประพฤติผิด (misbehavior) หรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตามความคาดหวังของสังคมนั้น สืบเนื่องมาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล คือตัวเด็กเอง และปัจจัยที่เกิดมาจากภายนอกตัวบุคคล ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมรอบตัวของเด็ก ได้แก่ บ้าน โรงเรียน สังคม สื่อมวลชน

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล หรือในตัวเด็ก เป็นสิ่งที่ติดตัวเด็กมาแต่กำเนิด (Constitutional factors) เช่น เพศ สติปัญญา รูปร่างหน้าตา ความสามารถเฉพาะตัว ฯลฯ

สาเหตุที่เกิดจากตัวเด็กแบ่งได้ 2 ทาง คือ

ทางกาย ได้แก่ ร่างกายผิดปกติ แคระแกรน เตี้ยหรือสูงเกินไป สมอทีบ ปัญญาอ่อน โรคทางสมอง ขาดอาหาร ขาดออกซิเจน โรคบางอย่างทำให้ร่างกายไม่สมประกอบ เช่น นิ้วด้วน ปากแหว่ง ตาเข ฯลฯ ทำให้เด็กมีปมด้อย จึงหาทางแสดงปมเด่น อาจแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เป็นที่รบกวนห้องเรียน เช่น พุดเสียงดัง ก้าวร้าว รังแกผู้อื่น เป็นต้น เด็กที่สมอทีบ ปัญญาอ่อน ขาดอาหาร จะทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น เศร้าซึม หมกมุ่น หงุดหงิด เจ้าอารมณ์ ฯลฯ

ทางใจ เกิดจากการสูญเสียพ่อแม่ บุคคลอันเป็นที่รัก หรือเกิดจากความน้อยเนื้อต่ำใจที่ไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ จึงทำให้กลายเป็นเด็กเจ็บขริ้ม ไม่พุดจา และแยกตัวออกจากสังคมในที่สุด

2. ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และสังคม

2.1 สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา บ้านที่พ่อแม่รักใคร่ปรองดองกัน ย่อมทำให้เด็กมีความสุข มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่หากบ้านมีลักษณะเป็นบ้านแตก คือ พ่อแม่แยกกันอยู่ หรืออยู่ด้วยกันแต่ทะเลาะวิวาทกันไม่เว้นแต่ละวัน ลูก ๆ ไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร ย่อมทำให้เด็กมีปัญหาทางอารมณ์ และแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ สาเหตุของการทะเลาะเบาะแว้งของพ่อแม่เนื่องมาจาก

- 1) พ่อแม่มีวามในอบายมุข เช่น พ่อดื่มเหล้า แม่เล่นการพนัน
- 2) พ่อแม่มีฐานะยากจน ต้องหาเช้ากินค่ำ ขาดการเอาใจใส่ดูแลลูก เด็กมีปัญหาทางอารมณ์และกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
- 3) พ่อแม่ที่มีฐานะดี แต่มักยุ่งอยู่กับการทำงาน ธุรกิจ หรือภาระทางสังคมมากเกินไป

2.1.2 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะนิสัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ถ้าพ่อแม่ยากจน ก็มักจะไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก พ่อแม่ฐานะร่ำรวยบางรายก็เลี้ยงดูลูกดีเกินไปจนลูกช่วยตนเองไม่ได้ บางรายมีธุรกิจมากจนไม่มีเวลาดูแลลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงมีลักษณะต่างกัน ดังนี้

- 1) การปกครองที่เข้มงวดกดขี่เกินไป เด็กจะกลายเป็นคนที่ไม่กล้า เพราะเมื่อเด็กทำอะไรพ่อแม่มักจะเห็นว่าผิดแบบแผน ระเบียบกฎเกณฑ์ไปเสียหมด มักจะเป็นกับครอบครัว สมัยเก่าที่ยึดถือประเพณีโบราณ เด็กจะกลายเป็นคนที่เงิบ เงียบร้อย เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียน จะกลายเป็นคนที่ใจน้อย หงุดหงิด ทนคนอื่นไม่ได้ ในที่สุดจะกลายเป็นเด็กที่ชอบอยู่คนเดียว เงียบ ๆ และหนีสังคม
- 2) การปกครองตามสบาย เด็กจะทำอะไรก็ได้ พ่อแม่จะไม่ดู ไม่ว่าจะผิดหรือถูก เด็กจะกลายเป็นคนไม่มีระเบียบ ชุกชนจนเกินเหตุ ไม่รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่มีมารยาท ผลที่สุดเข้ากับเพื่อนไม่ได้
- 3) การปกครองที่ไม่คงเส้นคงวา จากการกระทำอย่างเดียวกันของเด็ก บางครั้งเด็กจะได้รับการดู ตำหนิ บางครั้งพ่อแม่ก็เฉย ๆ บางครั้งก็ได้รับคำชมเชย ทำให้เด็กเกิดความไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ ซลาดกั่ว และวิตกกังวล ในที่สุดจะกลายเป็นคนเงิบขี้นม แยกตัวและหนีสังคมได้เช่นกัน
- 4) การชอบเยาะเย้ยถากถางเมื่อเด็กทำผิด ทำให้เด็กไม่มีความมั่นใจ คับแค้น และเก็บกดความรู้สึกเอาไว้ เมื่อมีโอกาสจะแสดงออกในลักษณะก้าวร้าวรุนแรงและเจ้าอารมณ์ เพื่อที่จะระบายความคับแค้นนั้น ๆ
- 5) การใช้อำนาจเขี้ยวหนิและดูต่ำ มักจะเกิดจากพ่อแม่ที่มีฐานะไม่ดี การศึกษาต่ำ เมื่อมีอารมณ์โกรธแค้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะหาทางระบายกับลูก ๆ ทำให้เด็กโกรธแค้น และเก็บกดความรู้สึกเอาไว้ เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนจะมีกิริยาก้าวร้าว ชอบแกล้ง และเหยียดเพื่อน เพื่อชดเชยการกระทำของพ่อแม่ที่เคยโหดร้ายต่อตน

6) การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย(ignore) พ่อแม่ไม่ให้ความสนใจ เพราะรักงานมากกว่า จึงไม่มีเวลาให้ลูก ๆ เหตุนี้จึงทำให้เด็กกลายเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าพูดกับคนอื่น เพราะไม่เคยปฏิบัติตนเช่นนั้นกับพ่อแม่ และมักจะทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจตลอดเวลา

2.1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว ถ้าสมาชิกภายในครอบครัวมากเกินไปทำให้เกิดการแย่งชิงความรัก เด็กคนใดได้รับความรักน้อยก็เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เจ้าคิดเจ้าแค้น เก็บกดและมี

ปัญหาทางอารมณ์ แต่ถ้าครอบครัวใดมีสมาชิกน้อยเกินไป เช่น มีลูกคนเดียว เด็กก็จะมีเพื่อน เกิดความรำเหว่ จึงต้องออกจากบ้านไปหาเพื่อน และมักจะไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรมักยอมตามคนอื่นเสมอ

Hurlock (1967, p. 608 อ้างใน กุลวรรณ วิทยาวงศุ, จิ 2526, หน้า 15) สรุปลักษณะสัมพันธ์ภาพในครอบครัวโดยมีตัวแปรเกี่ยวกับขนาดของครอบครัวจากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ครอบครัวที่มีลูกคนเดียว ลูกมักได้รับความทุกข์ทรมานจากการให้ความปกป้องมากเกินไป นอกจากนั้นพ่อแม่ยังมีความหวังกับลูกมากด้วย ในอีกลักษณะหนึ่งนั้น พ่อแม่มักมีความสัมพันธ์กับลูกแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบเผด็จการ พ่อแม่ของลูกคนเดียวมีแนวโน้มตามใจลูกมากโดยการให้สิทธิพิเศษรวมทั้งวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เพราะลูกคนเดียวมักเป็นที่ภาคภูมิใจของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ลูกคนเดียวมักได้รับความสุขอย่างเต็มที่ โดยปราศจากความขัดแย้งที่บ้านและไม่มีพี่น้องมาทะเลาะเบาะแว้งกันด้วย

2) ครอบครัวขนาดเล็กที่มีลูก 2-3 คน ครอบครัวเล็กมักมีความสัมพันธ์ในลักษณะประชาธิปไตย การควบคุมสมาชิกทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในการแสดงออกถึงความคิดและความรู้สึกอย่างมีอิสระครอบครัวขนาดเล็กมักมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าครอบครัวใหญ่ พ่อแม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างไร้ปัญหา พ่อแม่มักส่งเสริมความสำเร็จ แต่มักรู้สึกผิดหวังถ้าลูกล้มเหลว ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากใจในครอบครัว

3) ครอบครัวขนาดใหญ่ มีสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุมในลักษณะเผด็จการ วัยรุ่นในครอบครัวใหญ่มักได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าครอบครัวเล็ก และเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างลำบาก จึงทำให้ต้องมีการจำกัดในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ

2.1.4 ลำดับที่ในการเกิด ลูกคนโต ย่อมเป็นที่ใกล้ชิดสนิทสนม เป็นที่รักและไว้วางใจของพ่อแม่มักจะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน เพราะได้รับหน้าที่เลี้ยงดูน้องมาก่อน แต่มักจะเอาแต่ใจตัวเอง ใจน้อย ลูกคนกลาง เกิดมาในขณะที่พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ มักจะเกิดความอิจฉาและมีนิสัยชอบแข่งขัน ถ้าพบความผิดหวังจะกลายเป็นคนก้าวร้าวรังแกผู้อื่น ลูกคนสุดท้าย ได้รับการทะนุถนอมมาก จึงทำให้ลูกคนสุดท้ายต้องปรับตัวไม่ค่อยได้ เอาแต่ใจ และมักมีพฤติกรรมไม่สมวัย ลูกคนสุดท้ายได้รับการตามใจจนเหลือ แม้จะมีความเชื่อมั่นในตนเองแต่ก็มีความรับผิดชอบน้อย มักจะเอาแต่ใจตัวเองเสมอ

2.1.5 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวที่ยากจน มักมีผลต่อพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากครอบครัวที่ขาดเงินไม่สามารถหาอาหารและ

สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อพัฒนาการทางร่างกายของวัยรุ่นได้ ในขณะที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตนั้น ร่างกายต้องการอาหารที่มีคุณภาพสูง ซึ่งถ้าระหว่างนี้วัยรุ่นไม่ได้รับอาหารอย่างสมบูรณ์แล้ว อาจทำให้การพัฒนาช้ากว่าปกติ และอาจทำให้สัดส่วนของร่างกายไม่เป็นไปตามปกติด้วย ทางด้านจิตใจนั้น วัยรุ่นที่ครอบครัวมีฐานะยากจนมักจะเป็นคนคิดมาก อิจฉาริษยาคนที่ฐานะดีกว่า อาจผลักดันให้เด็กเกิดนิสัยเป็นคนชอบลักขโมยได้ ทางด้านสังคมนั้นเด็กที่ฐานะยากจน จะไม่สามารถเข้าร่วมสังคมกับเพื่อนฝูงได้ เพราะมักคิดถึงปมด้อยของตนเองและกลัวว่าคนอื่น จะรังเกียจตน ทำให้ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมักเก็บตัวอยู่คนเดียวเสีย ๆ

อานนท์ อาภาภิรมย์ (อ้างใน กุลวรรณ วิทยาวงศรจิ, 2526, หน้า 13.) แบ่งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กในรูปของการอบรมเลี้ยงดูตามฐานะทางเศรษฐกิจไว้ดังนี้

- 1) การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อเด็ก ทั้งนี้เพราะพ่อแม่ต้องทำมาหากิน เด็กมักไม่ค่อยได้รับความรัก ความเมตตา ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคม
- 2) การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นกลาง ครอบครัวประเภทนี้มีเวลาและมีโอกาสให้กับลูกดีกว่าครอบครัวที่ยากจน และมักมีเหตุผลกับลูก
- 3) การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นสูง จะให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กเป็นอย่างดี แต่บางครั้งอาจทำให้เด็กกลายเป็นเด็กนิสัยเสีย เพราะพ่อแม่ไม่กล้าขัดใจ เด็กมักได้ใจ ไม่กลัวใคร

2.1.6 ที่ตั้งของบ้าน มีส่วนสัมพันธ์กับเด็ก เช่น บ้านของเด็กที่อยู่ใกล้ช่องโหล่ถนน แหล่งการพนัน แหล่งสลัม แก๊งอันตราย สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติของเด็กมาก เพราะมักเอาแบบอย่างสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

2.1.7 การปกครองบ้าน พ่อแม่ส่วนมากมักจะใช้วิธีการเลี้ยงดูลูกโดยการปกครอง 2 วิธี ได้แก่ แบบอัตตาริปไตย คือ การใช้กฎเกณฑ์ที่ตายตัวและลูกต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างตามกฎเกณฑ์ มีการทำโทษเด็กอย่างรุนแรงเมื่อเด็กประพฤติผิด ส่วนวิธีการที่เป็นแบบประชาธิปไตยนั้น ได้แก่ การให้คำอธิบายและให้เหตุผลเมื่อเด็กทำความผิด การเลี้ยงดูลูกโดยแบบประชาธิปไตยจะเริ่มจากการเลี้ยงดูเด็กอย่างรอบคอบและระมัดระวัง การอบรมเด็กอาจจะเป็นหน้าที่ของแม่หรือพ่อหรือทั้งสองคนก็ได้ พ่อแม่ที่ได้รับการศึกษาดี้อ่อมเลี้ยงดูเด็กตามวิธีโอนอ่อนผ่อนตามมากกว่า ผู้รับการศึกษาน้อย วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงดูเด็กนี้จะแตกต่างกันออกไปในชุมชนชนชั้นที่ต่างกัน พ่อแม่ที่อยู่ในชนบทส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแบบอัตตาริปไตยมากกว่าพ่อแม่ที่อยู่ชานเมืองหรือในเมือง ตามปกติแม่จะเข้มงวดน้อยกว่าพ่อ พ่อแม่ที่มีอายุน้อยส่วนมากมีแนวโน้มในการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบประชาธิปไตยมากกว่าพ่อแม่ที่สูงอายุ

2.2 สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน

2.2.1 ครู คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สั่งสอน อบรม และขัดเกลานิสัยของเด็กในสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ครูย่อมมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการควบคุมชั้นเรียน บางครั้งครูคนหนึ่งเข้าสอนเด็กจะไม่ชุกชน แต่ครูอีกคนเข้าสอนเด็กจะไม่สนใจฟัง และมีพฤติกรรมแปลก ๆ ส่วนใหญ่ครูคิดว่าเด็กประพฤติไม่ดีเพราะตัวเด็กและสาเหตุทางบ้าน ครูไม่เคยคิดเลยว่าเพราะตัวครูเอง ที่อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1) ครูสอนไม่ดี ครูบางคนไม่มีการเตรียมการสอน ทำให้บทเรียนน่าเบื่อหน่าย กิจกรรมไม่น่าสนใจ หรือไม่มีกิจกรรมใดเลย เด็กวัยรุ่นมักจะทนไม่ได้ที่จะเรียนกับครูที่น่าเบื่อ และจะแสวงหากิจกรรมที่ตื่นเต้นแทน

2) ไม่ยุติธรรม เด็กวัยรุ่นจะแสดงความไม่พอใจออกมาอย่างมากหากพบว่าครูลำเอียงเลือกที่รักมักที่ชัง รักคนเรียนเก่ง ตำราว่ากระทบกระเทือนเปรียบเปรยเด็กที่เรียนอ่อน มีการมอบหมายงานที่ไม่เสมอภาคกัน หรือการให้คะแนนไม่ยุติธรรม

3) ครูแต่งกายไม่เหมาะสม เด็กวัยรุ่นมีความสนใจในเรื่องการแต่งกาย เด็กวัยรุ่นต้องการให้ครูของตนแต่งตัวสวยตามสมัยนิยม เด็กจะสังเกตการแต่งกายของครูทุกวัน พวกเขาไม่ชอบครูที่แต่งตัวเชย ลำสมัย ไม่มีสีสัน เพราะไม่มีอะไรน่าสนใจ แต่ครูต้องระมัดระวังการแต่งกายของตนเองให้ดูเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้หญิงต้องไม่สวมเสื้อผ้าที่ไม่สุภาพ เช่น บางเกินไป สั้นเกินไป หรือสีฉูดฉาดแสบตาทำให้เด็กเสียสมาธิในการเรียนและสนใจในการแต่งกายของครูมากกว่าเนื้อหาวิชาที่กำลังเรียน

4) ครูขี้เกียจสอน พฤติกรรมที่แสดงเด็กเห็นว่าครูขี้เกียจสอน คือการที่ครูทิ้งห้อง หรือมอบหมายให้ทำงานหรืออ่านหนังสือตามลำพังโดยไม่มีการติดตามผล ทำให้เด็กเบื่อ ขาดศรัทธาและไม่เชื่อถือฟัง และไม่อยากเข้าชั้นเรียนเมื่อถึงเวลาเรียน

5) ครูเจ้าอารมณ์ ครูที่ใช้อารมณ์กับเด็กด้วยการดุด่าว่ากล่าว มีอารมณ์โกรธแค้น ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ หงุดหงิดง่าย พฤติกรรมเช่นนี้เป็นผลทำให้เด็กไม่อยากเรียน แสดงกิริยาก้าวร้าวและพยายามขัดขืนคำสั่งครูทุกวิถีทาง

6) การไม่ยอมรับของครู ครูบางคนไม่มีความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น ไม่มีความพยายามในการปรับตัวให้เข้ากับเด็ก แต่จะพยายามให้เด็กปรับตัวเข้าหาครู เข้ากับระเบียบและกฎเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เท่านั้น

7) ครูไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญแก่เด็ก ครูคิดว่าตนเองสำคัญที่สุด เด็กต้องเชื่อฟังตามคำสั่งของครูโดยไม่ฟังความคิดเห็นของเด็ก ครูประเภทนี้นิยมใช้การตำหนิ และลงโทษเด็กเมื่อเด็กไม่มีพฤติกรรมที่ตรงกับความต้องการของครู

2.2.2 ระบบการจัดการเรียนการสอน

1) การปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ เนื่องจากครูเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ชอบใช้อำนาจจนเกินเหตุ เช่น เด็กล้อเลียนครู แทนที่ครูจะลงโทษด้วยเหตุผล ครูกลับใช้อำนาจโดยการผลักเด็กกระแทกกับผนังห้อง ต่ำว่า ชูกรรโชก จะไล่ออกจากโรงเรียน แต่ครูไม่เคยสืบหาสาเหตุ หรือตั้งปัญหาถามตนเองเลยว่า เพราะเหตุใดเด็กจึงทำเช่นนั้น การใช้อำนาจจนเกินเหตุจะทำให้เด็กมีความโกรธแค้น เก็บกด ไม่ยอมรับผิด และมักจะแสดงออกกลับหลัง เช่น ทบุงกระຈກห้องเรียนในวันหยุด รื้อคันไ้ตะครู ขโมยของครูเพื่อเป็นการแก้แค้น ฯลฯ

2) การปกครองที่เข้มงวดกดขี่จนเกินไป เช่น ให้ส่งการบ้านตามเวลาที่กำหนด ให้งานยากและมากเกินไป กำหนดกิจกรรมให้ทำโดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจ ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เพราะไม่สามารถทำได้สำเร็จทันเวลาได้ทุกครั้ง ทำให้เกิดความไม่กล้าไม่มั่นใจ เพราะทำอะไรผิดนิดหน่อยก็โดนลงโทษ ทำให้เด็กมีปฏิกิริยาก้าวร้าวในสถานการณ์ที่เด็กทนไม่ได้

3) การปกครองตามสบาย เด็กจะเรียนก็ได้ไม่เรียนก็ได้ เวลาสอนเด็กจะฟังหรือไม่ฟังครูก็ไม่สนใจ ครูตั้งใจสอนอย่างเดียว ครูบางคนก็ปล่อยปละละเลยไม่ค่อยสนใจ เมื่อเด็กทำผิดก็ไม่ลงโทษหรือดูว่า เพราะถือว่าเด็กสมัยใหม่ไม่ต้องบังคับเขี่ยนตี การปกครองเช่นนี้ทำให้เด็กขาดความเป็นระเบียบ ชุกชน ชอบเข้าหาเพื่อนจนเด็กในชั้นเรียนได้รับความเดือดร้อน

2.3 สภาพแวดล้อมทางสังคม ของเด็กวัยรุ่น ได้แก่ เพื่อน และสื่อที่ไม่เหมาะสม

2.3.1 กลุ่มเพื่อน มีความหมายต่อเด็กวัยรุ่นมาก และมักจะเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น

ขาดไม่ได้ ในการทำอะไรทุกอย่างมักต้องอาศัยเพื่อน มีอะไรมักจะเล่าให้เพื่อนฟังหรือขอความเห็นขอคำปรึกษาและปรับทุกข์หรือของตนมากกว่าจะหันไปหาพ่อแม่ เพราะมักจะคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจตัวเองพอ หรือพูดกันไม่รู้เรื่อง เวลาไปเที่ยวก็อยากไปกับเพื่อนมากกว่าไปกับพ่อแม่ เพราะสนุกสนานกว่าและไม่ต้องระมัดระวัง

วัยรุ่นโดยทั่วไปมักจะมี ความรักดีต่อกลุ่ม ปัญหาจึงปรากฏเสมอว่า ถ้าหากไปรวมกับกลุ่มเพื่อนไม่ดี ก็อาจจะนำไปในทางที่เสียหาย แม้เด็กบางคนจะไม่อยากทำอะไรที่ไม่ดี แต่เมื่อเพื่อนพูดสบประมาท หรือกลั้วเพื่อนโกรธจนไม่ยอมปรับตนเข้าเป็นเพื่อน ก็อาจจะทำอะไรที่ไม่ดี ไปด้วย

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่จะคอยดูว่า ลูกตนไปคบกับเพื่อนประเภทใดโดยพยายาม ชักจูงชี้แจงอย่างละมุนละม่อมว่า เพื่อนที่เขาคบนั้นเป็นบุคคลประเภทใด และมีผลต่อชีวิตเขา อย่างไร โดยใช้วิธีการที่ให้วัยรุ่นเชื่อว่าเป็นความคิดของเขาเอง เพราะการหักหาญน้ำใจเด็ก บางครั้งมีแต่จะทำให้เกิดการเอาชนะคะคานขึ้น

2.3.2 สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มียุทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น เพราะเด็กวัยนี้ชอบเลียนแบบ และแสวงหาสิ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้น โดยไม่คำนึงถึงว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ สื่อมวลชนต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก เพราะการเสนอข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ มักเป็นไปในทำนองยั่วยุให้เด็กแสดงพฤติกรรมเด่น ๆ เช่น กลุ่มวัยรุ่นปล้นธนาคาร เด็กมีความรู้สึกถ้าตนเองทำบ้างก็จะเป็นพระเอกเหมือนกับพระเอกในหนัง ภาพลามกยั่วยุกามารมณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2520) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มนักเรียน อาชีวศึกษา พบว่า ความก้าวร้าวของนักเรียนโดยเฉพาะเพศชายนั้น เกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ภาพพจน์ของตนเอง (Self-Image) ความคับข้องใจ(Frustration) ลักษณะก้าวร้าวและสมยอม(Aggression and Submission) ความรู้สึกในความเป็นชาย(Sense of being a man)

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2522) ศึกษาเรื่อง เด็กที่มี พฤติกรรมแปรปรวน พบว่า เด็กมีปัญหาการหนีโรงเรียน หนีบ้าน และพฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาสำคัญที่อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมแปรปรวน ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากสัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างพ่อแม่กับเด็ก เด็กมีปมด้อยเมื่อเทียบกับพี่น้อง และเด็กบางรายขาดการอบรมที่ถูกต้องและถูกทอดทิ้ง แสดงปฏิกิริยาต่อปัญหาที่เกิดโดยใช้วิธีหลีกเลี่ยงไม่เผชิญอุปสรรค รองลงมาคือ ก้าวร้าว ต่อต้าน พ่อแม่ และประพฤติดัวเป็นเด็กกว่าอายุ

สมนึก ชัชวาลย์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง ความผูกพันที่มีต่อสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน ของเยาวชน : ศึกษากรณีเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมืองจังหวัด เชียงใหม่ วิธีการศึกษาด้วยการสุ่มตัวอย่างและใช้แบบสอบถาม(Questionnaire) กับนักเรียนที่เคยกระทำผิดมาแล้ว จากการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนมีความผูกพันต่อสังคมต่ำ และคบเพื่อนगेเราจะม้อัตรากระทำผิดสูงสุด

วารุณี ฐิริสินสิทธิ์ (2531) ศึกษาสาขาเหตุการณ์ตติสารเสพติดในวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี เชียงใหม่ พบว่า สภาพครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมทั้งกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากต่อการติดยาเสพติดในวัยรุ่น ส่วนการเข้าไปเที่ยวในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการติดยา ในด้านความสัมพันธ์กับการกระทำผิดนั้นพบว่า ผู้ติดยาเสพติดกระทำผิดมากกว่าผู้ไม่ติดยาเสพติดในทุกประเภท ความผิด ผู้ติดยาเสพติด จะลักทรัพย์ จากบ้านตนเองและทะเลาะวิวาทโดยไม่ใช้อาวุธในสัดส่วนค่อนข้างมาก ส่วนการลักทรัพย์ผู้อื่นวิวาท โดยใช้อาวุธและความผิดทางเพศ พวกเขากระทำในสัดส่วนที่น้อยลงมาก

มลิวลัย หงส์นันท์ และคณะ (2536) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางจิตใจและสังคมที่กระตุ้นต่อการ ใช้สารระเหยของวัยรุ่นที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มใช้ ครั้งแรก เมื่ออายุ 15 ปี ใช้กาเป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาที่ใช้ติดต่อกันคือ 1 วัน - 1 ปี เหตุผลของการมารักษา คือถูกครอบครัวบังคับ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารระเหยได้จากรายได้ส่วนตัว(สุจริต) สิ่งเสพติด ที่ใช้ ร่วมกับสารระเหย คือ กัญชา และเมื่อเลิกเสพยาจะมีอาการอ่อนเพลีย ทางด้านสังคมพบว่าส่วน ใหญ่ครอบครัวมีฐานะปานกลาง ลักษณะการอยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวมีจำนวน มากกว่า 7 คน ลำดับของบุตรส่วนใหญ่เป็นบุตรคนกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกันและมีความขัดแย้ง กันบางครั้ง วัยรุ่นส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดกับบิดา-มารดา และขัดแย้งกันบางครั้ง สาเหตุที่ใช้สาร ระเหยส่วนใหญ่ คือ อยากรอง ทางด้านจิตใจ พบว่าส่วนใหญ่กลุ่ม ตัวอย่างมีเรื่องที่กังวลใจที่สุด คือ เรื่องครอบครัว และเมื่อได้เสพยาจะรู้สึกสบายใจ แต่เมื่อใช้แล้ว ก็มีความเห็นว่าเป็นที่ รังเกียจของสังคมและทำให้ร่างกายทรุดโทรม

กุลกนก นิมหนู (2537) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรม เลี้ยงดูต่างกัน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เด็กวัยรุ่นที่อาศัยในสังคมที่ต่างกันได้รับการอบรม เลี้ยงดูจากบิดามารดาในรูปแบบที่แตกต่างกัน เด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ต่างกันมีพฤติกรรม การแสดงออกไม่แตกต่างกัน เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมี พฤติกรรมการแสดงออกต่างกัน และการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออก

มนตรี พงษ์ทัตศิริกุล (2537) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดทางอาญา ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี เป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนมากมาจากครอบครัวที่แตกแยก บิดามารดาต่างมีครอบครัว ใหม่ ไม่มีความใกล้ชิดกับบิดามารดา ขาดความอบอุ่น และถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย สาเหตุ สำคัญที่ทำให้เยาวชนกระทำความผิดเพราะเหตุการณ์บังคับ เพื่อนชักชวน อยากรู้อยากเห็น

ต่าง ๆ และอยู่ในภาวะลึมตัว ควบคุมสติ อารมณ์ไม่ได้ ประเภทของการกระทำ ความผิดส่วนมาก เป็นคดี ลักทรัพย์ และคดีเกี่ยวกับยาเสพติด การกระทำผิดทางอาญาของเยาวชนมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบันมาก ทั้งนี้เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ที่กระทำผิดมีพฤติกรรมไปในทางคบเพื่อน เที่ยวเตร่ในสถานเริงรมย์ ไต่สแน็กเกอร์ เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เสพยาเสพติด และในที่สุดถูกชักชวนให้กระทำในสิ่งที่ผิดต่อกฎหมาย ส่วนปัจจัยทางด้านชีววิทยาและจิตวิทยานั้น ไม่ใช่เป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิด เพราะเยาวชนที่ทำความผิดส่วนใหญ่มีความปกติทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

กักรร เสนอจันทร์ฉิมไชย (2539) ศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคระดับ ปวส. และปวช. เขตการศึกษา 7 กรณีการกระทำผิดระเบียบวินัยและข้อบังคับในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2538 พบว่านักศึกษาแผนกช่างไฟฟ้าและช่างยนต์มีพฤติกรรมกระทำผิดมากกว่านักศึกษาแผนกช่างอื่น ๆ และผู้ที่มีพฤติกรรมกระทำผิดมักอาศัยอยู่เป็นห้องเช่าหอพักมากที่สุด มีผู้อุปการะเลี้ยงดูที่ไม่แน่นอน มีพี่น้องเป็นจำนวนมากตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เป็นบุตรคนสุดท้าย ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่เที่ยวตามสถานบันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ และแหล่งอบายมุข สาเหตุที่มีพฤติกรรมกระทำผิดในกรณีต่าง ๆ นั้น ระบุว่า เพราะมีความรู้สึกว่าเหว่ ขาดที่พึ่งทางใจ ไม่มีใครเหลียวแล ความผิดที่พบมากที่สุด พบว่า เป็นความผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติด อาทิ ดมกาว เมาสุรา สูบบุหรี่ และยาบ้า รองลงมาคือ ความผิดในเรื่องการแต่งกายไม่สุภาพและพูดจาหยาบคาย มีบิดาหรือมารดาแต่งงานใหม่มากที่สุด รายได้ของครอบครัวจะมีรายได้ระหว่าง 2,001 ถึง 5,000 บาท ต่อเดือน

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541) ศึกษาเรื่อง การระบาดของยาเสพติดให้โทษในหมู่เด็ก และเยาวชน พบว่าเด็กและเยาวชนตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 14-18 ปี จบชั้น ป.6 มีพี่น้อง 4 คน และตนเองเป็นบุตรคนที่ 3 พ่อแม่ส่วนใหญ่จบชั้น ป.4 พ่อมีอาชีพรับจ้าง ทั่วไปและค้าขาย ส่วนแม่มีอาชีพค้าขาย เด็กและเยาวชนเหล่านี้เริ่มเสพยาเสพติดครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ยประมาณ 15 ปี เพื่อนสนิทเป็นผู้ชักจูงให้เสพยาพร้อมทั้งนำยาเสพติดมาขายให้ด้วย ได้ยาเสพติดมาด้วยการซื้อจากแหล่งซื้อขายตามที่พักอาศัยและตลาด บางรายเลิกเสพลแล้วหวนกลับมาเสพอีกเพราะถูกเพื่อนชักชวนเสพมากที่สุดคือ กาว มักเสพสารระเหยอย่างเดียวและไปเสพกันที่บ้านเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อกันในระดับปานกลาง เมื่อเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาจะหาทางแก้ปัญหาเอง ส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยในแหล่งเกษตรกรรมและแหล่งชุมชนแออัด และเคยเห็นคนในชุมชนที่พักอาศัยเสพยาเสพติดและสารระเหย ด้านการศึกษา เด็กเหล่านี้

เคยสอบตกและมีความรู้สึกไม่อยากไปโรงเรียนเพราะเรียนไม่ทัน ทำการบ้านไม่ได้ ครูดู และไม่ชอบเรียน กลุ่มเพื่อนที่คบกันจะพูดถึงยาเสพติดระดับมาก ในแง่ความประพฤติส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความประพฤติไม่ดี เมื่อมีเวลาว่างจะใช้เวลาว่าง ฟังเพลงและไปบ้านเพื่อน

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังเหนือ มีกรอบความคิดในปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเฉพาะปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งนี้จะสามารถสรุปได้ตามแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

